

Література

1. Див., наприклад: Бородін І. Ф. Функціональні обов'язки прокурорів у сфері забезпечення прав людини і громадянина (загальний погляд, представництво інтересів громадян) // *Право України*. — 2000. — № 7. — С. 46–48; Червякова Е. Б. Защита конституционных прав граждан средствами прокурорского надзора (проблемы общепрокурорской деятельности): Автореф. дис... канд. юрид. наук. — Х.: Укр. юрид. академия, 1992; Шумский П. В. Роль прокуратуры у защите прав людини // *Право України*. — 1997. — № 3. — С. 36–38 тощо.
2. Долежан В. В. Проблеми вдосконалення компетенції державних органів і посадових осіб у сфері правозахисної діяльності // *Актуальні проблеми захисту прав і свобод людини в Україні*. — К., 2001. — С. 42–51.
3. Косюта М. В. Прокуратура України. — О.: Юрид. л-ра, 2003. — С. 50.
4. Власов В. А. Кому мешает прокурор в гражданском и арбитражном процессе? // *Прокурорская и следственная практика*. — 2001. — № 1–2. — С. 61–67.
5. Проект Закону про внесення змін і доповнень до Конституції України № 4105 від 04.09.2003. — К., 2003.
6. Винокуров О. Прокуратура в системе органов государственной власти // *Законность*. — 1997. — № 4. — С. 2–4.
7. Клочков В. Г. Сущность и значение прокурорского надзора за соблюдением прав и свобод гражданина в Украине // *Прокурорская и следственная практика*. — 2000. — № 3–4. — С. 63–68.
8. Долежан В. В., Василюк С. Ф. Актуальні проблеми конституційно-правового регулювання прав, свобод і обов'язків людини та громадянина в Україні // *Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні*. — Львів, 2003. — С. 130–133.
9. Висновок Венеціанської комісії щодо Конституції України: Документ CPL / 1997 / OOI.
10. Косюта М. Конституційна реформа і майбутнє прокуратури // *Урядовий кур'єр*. — 2004. — 4 берез.

УДК 347.956

В. М. Коваль,
заслужений юрист України, голова Севастопольського
апеляційного господарського суду

ВНУТРІШНІ ОРГАНІЗАЦІЙНО-УПРАВЛІНСЬКІ ФУНКЦІЇ АПЕЛЯЦІЙНОГО СУДУ

Відповідно до положень Закону України «Про судоустрій України» суб'єктами реалізації організаційно-управлінських функцій є відповідно до їх повноважень голова суду, його заступники, голови судових палат, їх заступники, керівники підрозділів, які складаються з працівників апарату.

Виходячи з характеру діяльності апеляційного суду можна виділити такі організаційно-управлінські функції:

- підтримання організаційного порядку;
- вирішення кадрових питань;
- планування роботи;
- контроль і перевірка виконання;
- узагальнення і аналіз судової практики;
- організація роботи з судової статистики;
- організація роботи з обліку нормативно-правових актів, актів Конститу-

ційного Суду України, актів Верховного Суду України та вищих спеціалізованих судів, юридичної літератури;

– організація роботи з розгляду звернень громадян;

Розглянемо окремі аспекти кожної з цих функцій.

Підтримання організаційного порядку.

Ця функція стосується як усього трудового колективу суду, так і окремих його посадових осіб та інших працівників. Організаційний порядок — це такий режим роботи, коли працівник знає свої функціональні обов'язки та повноваження. Він впливає на вироблення у колективі повного стереотипу поведінки, в результаті чого його члени виконують свої обов'язки злагоджено і продуктивно, навіть за відсутності керівника [1].

Головним у створенні і підтриманні організаційного порядку в колективі є розподіл обов'язків між його членами, який би унеможливив знеосібку і безвідповідальність.

Можна виділити дві основні риси розподілу обов'язків в апеляційних судах.

По-перше, він здійснюється в основному за предметним принципом, оскільки, на відміну, наприклад, від органів прокуратури аналогічного рівня, де поєднуються предметний, зональний та об'єктний принципи поділу, апеляційний суд не наділений керівними повноваженнями стосовно судів нижчого рівня.

По-друге, функції та відповідні повноваження працівників суду, які мають статус судді, врегульовані безпосередньо в законі (це стосується і президії суду), тоді як функції і повноваження допоміжних структурних підрозділів та їх посадових осіб — у локальних нормативних актах — інструкціях і положеннях. Ці локальні акти складаються: а) з положень про структурні підрозділи; б) посадових інструкцій. Вони затверджуються головою апеляційного суду.

На нашу думку, право голови апеляційного суду затверджувати у межах його повноважень положення та інструкції потрібно закріпити безпосередньо у Законі про судоустрій.

Важливим елементом забезпечення організаційного порядку є створення і підтримання в колективі належного психологічного клімату, поєднання високої вимогливості і, водночас, взаємної поваги і доброзичливості, зокрема, у стосунках між суддями і допоміжним персоналом. При цьому необхідно враховувати, що саме судді у своїй роботі несуть найбільше психологічне навантаження, і повага до них повинна забезпечуватись не лише при реалізації ними процесуальних обов'язків, але й у стосунках з іншими членами колективу.

Неабияке значення для підтримання нормального психологічного клімату має справедливий розподіл обов'язків, передусім між суддями по розгляду ними справ. Це особливо важливо в умовах недоукомплектованості апеляційних судів. Відповідно до п. 2 ч. 2 ст. 29 Закону про судоустрій формування колегій суддів для розгляду справ, призначення головуючих у цих колегіях належить до компетенції голів судових палат. Очевидно, це стосується і призначення суддів-доповідачів, які вивчають справи і готують їх для розгляду. На жаль, до цього

часу не вироблено науково обґрунтованих норм навантаження на суддів, від чого немалою мірою залежить і визначення їх кількості у цілому та стосовно окремих ланок судової системи. Це, на нашу думку, є одним з пріоритетних завдань державних органів, що забезпечують діяльність судів, та науковців в галузях права та управління [2].

У зв'язку з цим варто дати оцінку висловлюванню народного депутата України М. Оніщука щодо розподілу навантажень у судах. «В плані зміцнення гарантій незалежності судів, — стверджує він, — вбачається за необхідне позбавити суддів, які займають адміністративні судові посади, преференцій, що можуть використовуватися для незаконного впливу на інших суддів, у тому числі при вирішенні конкретних судових справ. Йдеться про існуючу нині практику розподілу справ безпосередньо головами судів (в апеляційних судах це роблять голови палат. — *В. К.*) та їх заступниками і питання передачі судових справ від одних суддів до інших. Думається, що питання визначення порядку розподілу судових справ і порядку утворення судових палат треба віднести до компетенції органів суддівського самоврядування з врахуванням особливостей його організаційних форм» [3].

Можливо за певних умов одноосібний розподіл судових справ справді може таїти в собі загрозу суб'єктивізму. Але, на наше переконання, постійне винесення цих питань на колективне обговорення і вирішення ні до чого, крім ускладнення стосунків у колективі суддів не приведе, оскільки невдоволення і навіть образи з цього приводу можуть бути перенесені з особи голови суду (його заступника) на колеґ-суддів.

Вирішення кадрових питань.

До основних напрямків кадрової роботи слід віднести:

- укомплектування суду кадрами суддів, апарату суду і допоміжним персоналом;
- забезпечення трудової дисципліни;
- організацію підвищення кваліфікації суддів та працівників апарату;
- роботу з присяжними та народними засідателями (у загальних апеляційних судах).

Відповідно до ч. 4 ст. 61 Закону про судоустрій в разі видання указу Президента або постанови Верховної Ради України про призначення чи обрання судді його посада та інші умови праці згідно з законодавством про працю визначаються в наказі голови відповідного суду. Саме рішення вищих органів державної влади, а не наказ голови суду виступає в ролі юридичного факту, з яким пов'язується початок виконання суддівських обов'язків.

У зв'язку з незавжди своєчасним вирішенням цих питань у Верховній Раді України трапляються ситуації, коли строк повноважень судді (5 років) закінчився, а питання про його обрання не розглянуто. Якщо формально підходити до цієї ситуації, то такий суддя має бути усунутий від виконання обов'язків. На перший погляд, це відповідає б і п. 1 ч. 5 ст. 126 Конституції України. Проте слід враховувати, що суддя звільняється з посади органом, який його обрав або призначив (ч. 5 ст. 126 Конституції), і, якщо такого рішення

не прийнято, то суддя продовжує залишатись суддею, тим більше, що особа може бути рекомендована на суддівську посаду безстроково лише тоді, коли строк її повноважень уже закінчився.

Очевидно, є потреба дати конкретні відповіді на ці питання безпосередньо в Законі про судоустрій. Поки що існує єдина можлива форма реагування на подібну ситуацію з боку голови апеляційного суду — поінформувати про неї Вищу кваліфікаційну комісію суддів.

На відміну від суддів, голова суду особисто вирішує питання про приймання на роботу і звільнення працівників апарату суду, присвоює їм ранги державного службовця у порядку, встановленому законом.

Фактично за межами внутрішньоорганізаційної діяльності суду перебуває і вирішення питань, пов'язаних із звільненням суддів з займаних посад. Водночас, як свідчить практика Севастопольського апеляційного господарського суду керівництвом і президією суду розглядаються і вирішуються питання формування резерву кадрів, в тому числі на суддівські посади, діяльності конкурсної комісії з приймання на посади державних службовців.

Відповідно до ч. 3 ст. 90 Закону про судоустрій на суддю, що підлягає кваліфікаційній атестації, голова відповідного суду складає характеристику, в якій відображаються ділові та моральні якості судді, дається оцінка його професійної діяльності. До характеристики може бути додано рішення зборів суддів суду, в якому працює суддя. Якщо ж йдеться про кваліфікаційну атестацію голови суду, то відповідно до ч. 4 цієї статті характеристику на нього складає голова відповідного суду вищого рівня. До характеристики має бути додано рішення зборів суддів даного суду (ч. 4 цієї статті).

Ці формулювання нам видаються недосконалими. По-перше, факт складання головою суду характеристики ще не тягне за собою юридичних наслідків — вони наступають після її підписання та направлення за призначенням. По-друге, незрозуміло, чому характеристику на голову, скажімо, апеляційного загального суду, яку складає відповідно до закону голова Апеляційного суду України, обговорюють в колективі саме цього суду, а не того, який очолює голова апеляційного суду нижчого рівня і якого добре знає колектив цього суду. Нарешті, чому в першому випадку йдеться про можливість, а в другому — про обов'язковість такого обговорення? Не все ясно і з його юридичними наслідками, тобто чи повинно закінчуватись таке обговорення затвердженням чи відмовою затвердити зазначену характеристику. На наш погляд, затвердження характеристики зборами суддів було б одним з проявів демократизму судоустрою.

Пропонуємо викласти зазначені частини у такій редакції, об'єднавши їх:

«У розпорядження кваліфікаційної комісії надаються характеристики на суддів, що підлягають атестації, затверджені зборами суддів відповідних судів. Готують характеристики голови судів, а характеристики на голів судів — голови відповідних судів вищого рівня».

З метою забезпечення трудової дисципліни в апеляційному суді, як і в будь-якому іншому державному органі повинні вживатись відповідні організаційні

заходи, зокрема, в Севастопольському апеляційному господарському суді — щотижневі наради колективу, на яких обговорюються ці питання, привертається увага до фактів порушень з метою застосування дисциплінарних та інших заходів впливу. До винуватців з числа працівників апарату застосовується і такий захід, як позбавлення премій.

Суб'єктами дисциплінарної відповідальності за порушення, передбачені у ст. 31 Закону про статус суддів, можуть бути і судді. Голова суду не наділений стосовно них дисциплінарними правами, проте, звичайно він не повинен стояти осторонь, не помічаючи порушень і не реагуючи на них. Ніхто не може позбавити його можливості робити своїм колегам усні зауваження з цього приводу. Для колективного ж обговорення фактів неналежної поведінки суддів доцільно використовувати президію, якій надано право розглядати питання роботи з кадрами суддів, а це, безперечно, охоплює і питання додержання трудової дисципліни.

Не вирішено в законодавстві належним чином і питання щодо права голови суду ініціювати притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності. Це тим більш дивно, що саме голови судів мають найбільший обсяг інформації щодо вчинюваних ними проступків.

Статтею 33 Закону про статус суддів з врахуванням змін, які внесено до неї Законом України від 21.06.2001 р., було передбачено право голів вищих спеціалізованих та апеляційних судів порушувати дисциплінарне провадження щодо суддів. Ст. 97 Закону про судоустрій, прийнятого пізніше, не включила голів апеляційних судів до списку осіб, які мають право ініціювати питання про дисциплінарну відповідальність судді.

Вважаємо за потрібне відновити це право, а також передбачити в законі обов'язковість участі в засіданні кваліфікаційної комісії з цього приводу голови відповідного суду, а його думку в письмовому вигляді долучати до матеріалів дисциплінарного провадження. Це потрібно не лише в інтересах об'єктивності, але і для того, щоб краще з'ясувати причини і умови, які сприяли вчиненню суддею дисциплінарного проступку.

Для зміцнення трудової дисципліни в будь-якому державному органі неабияке значення має застосування заходів заохочення, і не лише матеріального. Стосовно суддів це означає визнання їх заслуг у здійсненні правосуддя, підвищує їх авторитет і приносить моральне задоволення. Проте, як це не дивно, в чинному Законі про статус суддів взагалі не передбачена можливість їх заохочення, відсутній перелік можливих заходів заохочення, а відповідно до ст. 28 Закону про судоустрій право голови суду заохочувати підлеглих обмежено лише працівниками апарату. Така надмірна «скромність» у вирішенні цих питань не йде на користь справі, і цю проблему також потрібно вирішити в законодавчому порядку.

Організація підвищення кваліфікації суддів та працівників апарату допомагає їм підвищити свій фаховий рівень, краще осмислити нові проблеми, що виникли перед органами правосуддя, і робити з цього відповідні практичні висновки.

Ця робота проводиться з використанням різних організаційних форм, до числа яких відносяться: а) підвищення кваліфікації за індивідуальними планами самопідготовки, які, зокрема, складаються за результатами кваліфікаційної атестації; б) робота постійно діючого науково-методичного семінару суддів для колективного обговорення актуальних проблем застосування законодавства, поглибленого вивчення нових нормативно-правових актів (аналогічну форму за іншою програмою можна запровадити і для працівників апарату); в) участь керівників суду і суддів в роботі науково-практичних конференцій на загальнодержавному та регіональному рівнях; г) перепідготовка у навчальних закладах з підвищення кваліфікації.

Оскільки народні засідателі і присяжні також умовно можуть бути віднесені до кадрів апеляційних судів, то, природно, постає питання про організацію для них певних форм навчання, своєрідного «лікнепу» з питань правосуддя.

У п. 7 ст. 37 Закону про судоустрій 1981 р. в редакції від 21.06.2001 р. було передбачено такий обов'язок голови апеляційного суду, як організація роботи із народними засідателями та присяжними. Проте аналогічна норма в чинному Законі відсутня. Чи означає це, що нині цю діяльність можна пустити на самоплив? Гадаємо, що ні. Глибоке вивчення засідателями і присяжними актуальних проблем судоустрою і судочинства, усвідомлення ними своїх прав і обов'язків спрямовано на підготовку їх участі у майбутніх судових процесах і сприяє кращому їх взаєморозумінню з професійними суддями. Вважаємо, що науковцям і суддям-практикам потрібно, всебічно вивчивши проблему, підготувати примірну програму навчання цього контингенту.

Планування роботи апеляційного суду.

Планування роботи є однією з організуючих засад забезпечення діяльності будь-якого державного органу, в тому числі і суду. Стан планування відображає не лише рівень організації роботи, але й її цілеспрямованість.

До планів роботи судів не включаються заходи, які відносяться до повсякденної діяльності суду, тим більше, що обсяг деяких видів роботи неможливо передбачити, передусім йдеться про розгляд судових справ. Проте заходи організаційного характеру, які стосуються забезпечення ефективності функціонування суду, мають передбачатись у планах. У системі апеляційних судів планування здійснюється на півріччя. Планові заходи стосуються передусім вжиття заходів до поліпшення стану правосуддя. Постановою спільного засідання президії Верховного Суду України, президії ради суддів України та колегії Державної судової адміністрації України від 12 березня 2003 р. «Про стан здійснення правосуддя в 2002 р. і завдання на поточний рік» запропоновано «...систематично обговорювати на засіданні президії апеляційного суду питання щодо якості та оперативності розгляду судами справ, вживати заходи до вдосконалення цієї роботи» [4]. Природно, що для забезпечення належної конкретності такого розгляду відповідні заходи щодо вивчення судової практики суду в цілому, окремих палат і колегій суддів мають відображатись у планах роботи.

При плануванні доцільно враховувати рішення керівних органів судів вищого рівня та органів суддівського самоврядування. Так, у вищезазначеній

постанові головам апеляційних судів запропоновано «з метою виконання місцевими судами покладених на них законом обов'язків переглянути плани роботи президій, передбачивши в них вивчення стану організації роботи судів нижчого рівня та надання методичної допомоги у застосуванні законодавства».

Контроль і перевірка виконання.

Внутрішньоконтрольна діяльність в апеляційному суді за своєю спрямованістю поділяється на: а) контроль за здійсненням організаційних заходів, спрямованих на забезпечення своєчасного і якісного розгляду суддями справ; б) контроль за виконанням інших організаційних заходів (у сферах роботи з кадрами, узагальнення судової практики, організації прийому громадян тощо); в) контроль за виконанням поточних службових і трудових обов'язків співробітниками суду.

Загальна відповідальність за організацію і стан контролю покладається на голову суду, голів палат та їх заступників у межах компетенції зазначених осіб, оскільки контроль є невід'ємною складовою частиною здійснюваного ними організаційного керівництва. Крім того, суб'єкти контролю можуть визначатись у наказах і розпорядженнях голови суду. Конкретні питання, які стосуються контролю, вирішуються в Севастопольському апеляційному господарському суді в організаційно-кадровому відділі, помічниками голови суду, його заступників та суддів.

Враховуючи різноманітність і значну кількість організаційних заходів, які здійснюються на рівні апеляційного суду, доцільно, за прикладом інших відомств, передбачити в його штаті посаду спеціаліста першої категорії з питань контролю виконання.

Узагальнення і аналіз судової практики.

Вивчення судової практики дозволяє вчасно робити належні висновки з недоліків, що виявлені у процесі вивчення, вживати заходів щодо їх усунення і, таким чином, підвищувати якість здійснення правосуддя. Це також дозволяє своєчасно вживати заходів впливу щодо суддів, які припускаються помилок при розгляді справ, особливо коли ці помилки повторюються. Проте не менше значення має виявлення і популяризація кращих зразків здійснення правосуддя.

У діяльності апеляційних судів це стосується як справ, розглянутих колегами суддів зазначеного суду, так і в місцевих судах, з яких голова апеляційного суду має право витребувати справи, рішення в яких набрали законної сили.

Загалом ця діяльність, будучи належним чином організованою, сприяє не лише запобіганню порушенням законності при розгляді судових справ, але й забезпеченню єдності судової практики судів апеляційного округу.

Процес узагальнення і аналізу судової практики складається з таких елементів: витребування справ певної категорії з місцевих судів; вивчення цих справ, а також справ, розглянутих в апеляційному суді; встановлення загальних показників, які відображають якість розгляду справ (додержання строків розгляду, показники стабільності судових рішень, кількість і процент їх скасування в апеляційному і касаційному порядку тощо); виявлення позитивних і негативних сторін практики окремих судів і суддів, причин порушень ними

чинного законодавства та умов, що їм сприяли; виявлення недоліків і порушень в діяльності владних та інших структур, підприємств, установ та організацій, які спричинили конфлікти на ґрунті реалізації права, що стали предметом судового розгляду; виявлення прогалин і суперечностей у чинному законодавстві, які тягнуть за собою помилки судів та неоднаковість застосування законодавства судами; складання аналітичних документів (аналізів), їх обговорення на засіданнях президії апеляційного суду або на загальних зборах суддів; направлення цих документів до місцевих судів, а також до Верховного Суду України чи до вищих спеціалізованих судів для використання в аналітичній роботі, дачі роз'яснень судам з приводу застосування законодавства у загальнодержавному масштабі і для можливого звернення судів вищого рівня до суб'єктів законодавчої ініціативи з пропозиціями про внесення змін і доповнень до чинного законодавства.

Організація роботи з судової статистики.

Судова, як і будь-яка інша статистика є важливою складовою частиною інформаційного забезпечення діяльності апеляційного суду. Організуючи її ведення, голова суду опирається на спеціалістів інформаційно-статистичного відділу. При цьому необхідно забезпечити постійну ділову взаємодію з відділом узагальнення судової практики, оскільки матеріали статистичної звітності використовуються при підготовці таких узагальнень.

Відповідно до Положення про інформаційно-статистичний відділ Севастопольського апеляційного господарського суду основними напрямками його діяльності є: а) ведення статистичного обліку, зберігання статистичних даних про діяльність суду, його палат та окремих суддів; б) підготовка статистичних звітів та доповідних записок до них; в) підготовка оперативної інформації про поточну діяльність суду, координація роботи інших підрозділів з цих питань; г) облік і аналіз роботи суду з запобігання правопорушенням у сфері господарських відносин.

Організація роботи з обліку нормативно-правових актів, актів Конституційного Суду України, актів Верховного Суду України та вищих спеціалізованих судів, юридичної літератури.

В умовах постійних змін у чинному законодавстві і коливань судової практики ця ділянка організаційної діяльності апеляційного суду набуває першочергового значення. Зразкова постановка цієї роботи не лише сприяє запобіганню помилок при винесенні судових рішень через незнання закону, але й є важливим орієнтиром для місцевих судів.

Відповідно до цього, Положенням про інформаційно-статистичний відділ Севастопольського апеляційного господарського суду передбачено, що цей підрозділ здійснює облік, систематизацію і зберігання нормативно-правових актів, своєчасне внесення до їх текстів змін та доповнень, ведення контрольних примірників кодексів і найважливіших законів, а також облік і зберігання інформаційних бюлетенів, роз'яснень Вищого господарського суду України з питань судової практики, юридичних періодичних видань і спеціальної літератури, ознайомлення з цими матеріалами посадових осіб суду.

Організація роботи з розгляду звернень громадян.

Організація роботи з розгляду звернень громадян в апеляційних судах, як і в судових органах взагалі, має певні особливості.

Відповідно до ст. 12 Закону України «Про звернення громадян» [5] дія цього Закону не поширюється на порядок розгляду заяв і скарг громадян, встановлений кримінально-процесуальним, цивільним процесуальним і трудовим законодавством. Очевидно, є потреба доповнити цей перелік адміністративним процесуальним законодавством.

Виходячи з цього, звернення громадян до апеляційних судів можна поділити на дві групи: а) заяви і скарги з приводу вирішення питань у порядку, передбаченому судово-процесуальним законодавством; б) скарги на недоліки в організаційній діяльності суду, які на думку заявників, порушують їх суб'єктивні права (тяганина з призначенням справ до розгляду і у процесі самого судового провадження, неухважне і грубе ставлення до відвідувачів тощо).

У випадку надходження позапроцесуальним шляхом звернень, які відносяться до першої групи, їх потрібно повертати заявникам з рекомендаціями вирішити ті чи інші питання шляхом заявлення відповідних клопотань і оскарження постанов, ухвал та рішень у порядку, визначеному процесуальним законом. Повноваження приймати рішення з цих питань доцільно надати посадовим особам апарату, зокрема, помічникам голови суду, його заступникам і суддям. Відсутні також підстави для прийому громадян з цих питань, а також з питань роз'яснення чинного законодавства. На думку П. Соломона, на помічників суддів можна було б покласти консультування громадян [6]. Вважаємо, що відповідні роз'яснення ці посадові особи можуть давати громадянам лише з технічних питань, пов'язаних з розглядом прийнятих до провадження судових справ.

На скарги другої групи, що надходять до апеляційних судів, повною мірою поширюються положення Закону про звернення громадян. Виходячи з компетенції окремих посадових осіб суду, можна дійти висновку, що скарги на суддів і керівників структурних підрозділів повинні розглядати голова суду та його заступники, що стосується і особистого прийому.

У зв'язку з цим було б доцільно внести відповідні доповнення до положень, які регулюють ці питання в усіх судах загальної юрисдикції.

Література

1. Організація роботи в органах прокуратури: Навч. посіб. / І. С. Марочкіп, П. М. Каркач, О. Б. Черв'якова та ін.; За заг. ред. І. С. Марочкіпа, О. М. Толочка. — Х.: Пад. юрид. академія України ім. Ярослава Мудрого, 2002. — С. 11.
2. Стигинський Б. С. Неупереджене судочинство та юстиція: спільно до реального захисту прав і свобод людини // Вюлетень Міністерства юстиції України. — 2001. — № 1. — С. 3–10.
3. Опішук М. Судово-правова реформа: чи буде дапо відповіді на виклики часу // Право України. — 2003. — № 5. — С. 15–18.
4. Про етап здійсешня правосуддя по 2002 р. і завдання на поточний рік: Постанова спільного засідання Президії Верховного Суду України, президії Ради суддів України та колегії Державної судової адміністрації України від 12 березня 2003 р. № 17 // Вісник Верховного Суду України. — 2003. — № 2. — С. 19–21.

5. Відомості Верховної Ради України. — 1996. — № 47. — Ст. 257.
6. Соломон П. (младший). Главный вопрос для российской судебной власти — как добиться доверия общества // Российская юстиция. — 2003. — № 6. — С. 5–6.
7. Інструкція з діловодства в господарських судах України // Вісник господарського судочинства. — 2003. — № 1. — С. 61–72.

УДК 347.963:347.956

Ю. Фідря,
*аспірант кафедри організації судових
та правоохоронних органів ОНЮА*

УЧАСТЬ ПРОКУРОРА В АПЕЛЯЦІЙНОМУ ПРОВАДЖЕННІ

Відповідно до п. 8 ч. 3 ст. 129 Конституції України забезпечення апеляційного оскарження рішення суду віднесено до основних засад судочинства. Механізм реалізації цього конституційного положення знайшов своє втілення у новій редакції глави 29 «Подача апеляцій» та глави 30 «Розгляд справи за апеляцією» Кримінально-процесуального кодексу України (далі — КПК). Значення цього демократичного принципу судочинства для системи національного правосуддя важко переоцінити, адже саме апеляційна інстанція забезпечує недопущення виконання незаконного та необґрунтованого судового рішення, а також оперативне виправлення помилок та порушень закону, допущених на попередніх стадіях процесу. Крім того, право на оскарження судового рішення є основним елементом права особи на захист, а також сприяє реалізації інших прав та законних інтересів учасників процесу.

Відповідно до ст. 348 КПК України одним з суб'єктів апеляційного оскарження у кримінальному процесі є прокурор. У процесі реалізації конституційної функції — підтримання державного обвинувачення в суді — він забезпечує своєчасне та ефективне реагування на незаконне та необґрунтоване судові рішення в кримінальних справах, тим самим виконуючи завдання, покладені на нього Законом України «Про прокуратуру»: «Прокурор, який бере участь у розгляді справ у судах, додержуючи принципу незалежності суддів і підкорення їх тільки закону, сприяє виконанню вимог закону про повний, всебічний і об'єктивний розгляд справ та постановленню судових рішень, що ґрунтуються на законі» (ст. 34).

Як суб'єкта апеляційного провадження прокурора можна розглядати в двох аспектах: по-перше, прокурор як ініціатор перегляду судових рішень в кримінальних справах в апеляційному порядку, тобто коли прокурор подав апеляцію, і, по-друге, прокурор як учасник апеляційного провадження, якщо він не подавав апеляції, вважаючи постановлене судові рішення в кримінальних справах законним та обґрунтованим. Розглянемо ці аспекти діяльності прокурора в апеляційній інстанції докладніше.

Відповідно до п. 8 ст. 348 КПК України апеляцію має право подати проку-